

Мила Медиговић Стефановић

ЛИРСКИ ПРОЗОРИ СВАКОДНЕВИЦЕ

Тања Крагујевић, *Ефекат лептира*, Нови Сад, Културни центар Новог Сада, 2016.

Ореоли над поетским ризницама Тање Крагујевић осветљавају подједнако унутрашње духовне рељефе и обичности оспољеног света. Незнатна ситница, неупадљив приказ привуку као магнет и трансформишу се у уметничку поруку. Песникиња по рођењу и по убеђењу разврстава подједнако све тананости и у најновијој збирци *Ефекат лептира*. У „тишини успомена“ развила се стварна и метафорична биобиблиографија песникиње. Десило су се два културна догађаја и слила у један уметнички доживљај – приређена изложба и нова збирка поезије, крајем 2016. године. Изложбу „Вратио се Волођа“ – поводом 50 година стваралачког јубилеја Татјане Крагујевић Вујић песникиње и легатора – организовао је Историјски архив Београда, а ауторка изложбе Исидора Стојановић успешно је спојила филинг кустоса и богатство архивских докумената, фотографија, књига и других поклоњених драгоцености легаторке. Нова поетска збирка и приређена изложба су хронотоп естетских домета Тањине стваралачке радионице, породични споменар, омаж мајци и оцу, дневник одрастања, љубави из младости – очуваној до данас, попуњавањања албума „овог или оближњег века“. Из изложбеног каталога издвајамо речи Бојана Ђорђевића у којима је идентификациона карта уметнице писања: „Упркос извесним – увек врло продуктивним – поетичким променама, у поезији Тање Крагујевић живот сам, са својим стрепњама и страховима, оличен у једном детаљу, остаје главна песничка тема. Тај детаљ може бити све – и свуда: у *лишћу под стопалима*, у *рубљу на конопцу*, у *флешевима саобраћајних сигнала*, у *титрају бисерних наушница*. Та *величанствена обичност* оспољава се песничким рефлексом који из сваке слике и сваког детаља узима срж и од ње чини семе песме.“¹

Трагом полувековног надахнућа, оваплоћеног у бројним књигама поезије и есејистике читамо и нове стихове. Скакавци не могу да поједу Тањине вртове, њихова недодирљивост је у лепоти

¹ Вратио се Волођа : каталог изложбе докумената и артефаката из Легата породице Крагујевић / Стојановић Исидора. - Београд : Историјски архив Београда, 2016.

стваралачког укуса и искуства пробирљивости. Сличност налазимо и у записима из времеплова Јарослава Сајферта у *Све лепоте света*. „У Семинарском врту седео бих на расклиматаној клупи испод старе јабуке. Последњи пут је једне далеке године родила неумерено много плодова, и под њиховом тежином се стабло распукло. Стара госпођа, коју сам тамо виђао, стајала је испод поломљеног дрвета и искрено плакала. И она је била јако стара. Вероватно јој је то био најближи и последњи рођак.“² Као и госпођа у окружењу голубова – који су јој најближи род – на фотографији Стевана Крагујевића, предња корица збирке *Ефекат лептира*. Сајфертово стабло распукле јабуке и Тањина давно посечена трешња су поетске случајности.

Меморијска пена од тривијалних садржаја није избор усредсређених на *влати, стаклене нарцисе, руже и небеске траве*, њихове рефлексije су трајна залагаоница духовности. Спас је у малом Богу, изабраном божанству у хијерархији светилишта срца. Учинимо све да избавимо псића, и „Спасење“ је људска порука како све не би постало „плитка нада света“. Семе ружа из баште *Срећног принца* успешно се примило и у Тањиној.

Оптика информатичког огледала усмерила је Тању Крагујевић на мотивска трагања у распореду свемоћних типки. Обелодањена су као иверје сајбер стабла у неколико песама као што су *Справа, Оно што недостаје*; стварност електронске виртуелности је привид, ту нема хумане осетљивости, само празнина и заборав, а минули век је већ заборављен са свим развалинама које су остале иза хуманих похода (*Оно што недостаје*). Тања Крагујевић преиспитује време краха правих вредности (*Речно острво, Срце руже*), те је и песма *Писати, дотаћи* миметичка варијанта дилеме виспрене песникиње, ствараоца прошлог и новог века: „Тај мали речник/прибирања веза./Учитељ дисања./ Снага замишљеног./Електронски/ водич путовања.//Отказује.Кад дуга је/над воденим стубом/Аде.Тако лепа.//И девојка којој је/сајбер љубавник/заспао у крилу./Изненада. Види га.//У истинској збиљи./На далекој солитерској/обали. Кристалне/своје чежње.//А не постоји типка/којом би га могла/пробудити.Дозвати./Као голуба изгубљеног.Дотаћи.

Надмоћна љубав премрежила је многе песме, попут претходних из Тањиног планетаријума. Размере наклоности и блискости са најмилијима распоређене су у зрнцима и на увећаном платну, налазимо их у песмама: *А ноћас, Доба кризе, Мајстор, Граница, Блискост, Скица*

² Све лепоте света / Јарослав Сајферт. - Горњи Милановац : Дечје новине, 1988. - Стр. 15.

самоће, Гласине судбине. Чај и тост леп мотив јутарњег заједништва испод славолука златне свадбе, благодот која надмашује вечност. Партнерско уточиште и везаност за драго биће уткано је у песму „Похвала гласу“. Дуговечно разумевање, складност у размењеним мислима и речима, светлуцају на миришљавом путу од детињства до сениорских нежности. *Похвала гласу* одзвања суматраистичким ехом о томе „како је све у вези“ од посеченог стабла трешње до младе месечине. Ослушкујемо Црњанског „Док милујемо далека / брда и ледене горе./ Благо. Руком. /“ (*Ефекат лептира*).

Аутопоетички став доследно је представљен стиховима: „Добро је што дуго / памтим. Сликам / менталне пејзаже / Сећањем. Лагано.“ Метафоричност наслова и истоимене песме изабрала је ауторка да посредно укаже на сопствену хиперсензибилност. Нажалост, повод је слика трогодишњег дечака из избегличког таласа који је уместо спасења завршио на пешчаном жалу. Тај набој налазимо и у песми *Телемаху нема ко да пише*. Људи у Миксалишту, половином септембра, па ко зна до када, потресаће нас због немоћи да патње престану. Уместо класичног свођења и објашњења лирике, на крају књиге су прозни записи – обједињени пожељном емпатијом према деци и другим живим створовима, а посебно страдалницима – под називом *У подножју песме*. Присутна дехуманизација и одсуство воље да се достојно и узвишеније понашамо, могу нас пробудити читањем Тањиних порука. Емотивни фондус таквих размера је благодот, али и невоља за оне који непрекидно осећају своја и туђа пулсирања. Лептири предосећају, њихов „butterfly effect“ је осетљива реакција на сваку промену, биланс тог треперења преточила је песникиња и подарила га читаоцима. Издвојени призори својом љупкошћу остају привлачан приказ дуго после читања песме „Није нерешива“: „Врата обданишта су/ отворена. Један велики/кишобран. Складних боја./Надвија се у пуном луку/над други. Мањи./Омалан бојама/ сунца и мандарина./ Што својевољно /Врлуда. Шареним/баштенским путељком.“

Сасвим *Мала песма* отвара вратнице дана, успутне шетње су песнички пут до једноставности виђеног и записаног („Да би написао једну/малу песму мораш/напорно радити.// Слушати кишу у олуку./Гледати планету капи/како дуго одваја се/од следе матице вода.//И пада. Успорено./Будећи поспало биље. /У дару постојања.//Мораш тврдо ћутати./Постојано бити ту“)

Неспокојство и бојажљивост притајили су се у песми *Сан*, песникиња размишља да ли су ефекти прераде достигли жељена

узвишења. Поетска надградња понекад има и песимистичку звучност, из дубине душе излије се сетност због одласка блиских људи. Црнила и белине су две крајности које омеђавају наш живот на путу ка вечном боравишту, стаза до гробља и назад је проходна, свакодневно, онима што обилазе своје драге, једном ћемо пропутити у једном правцу; смрт је у неизвесној даљини или близини песама: *Најбоље, Граница, Сећање воде...*

Од Шекспира до Црњанског, преко лектире и књига изабраних песника, које је приредила Тања у оквиру Агорине библиотеке „Огледало“, литераризовани су одједи ишчитавања блиских књижевних стваралаца. Много је песника у сенци и превише је ћутања над поезијом, желимо да се песме и есеји Тање Крагујевић достојно представе јер нас читањем обогаћује. Хермесови потомци су пратиоци душа, обдарени песници су његови наследници у лавиринтима књижевности.

Необична имагинација надноси се над детаље распоређене у видном пољу песникиње и верника Поезије, а сви заједно су упитани „хоће ли поезија спасити свет“. Транспонована стварност и уметнички продукти сливени су у индивидуалну пројекцију Тањине сушаствености у песмама лептира. Још једном је потврђена премиса Михаила Пантића да „поезија остаје азил за другачије и преосетљиве“.

Кораџи, часопис за књижевност и уметност, бр. 1-3 , 2017, стр. 127-130.